

ÇAKIRCALI EFE (1972) YAŞAR KEMAL (1923 – 2015)

Genel Bakış

1956 yılında Yaşar Kemal, bir arkadaşının tavsiyesi üzerine Çakırcalı'yı öldüren müfreze komutanı Rüştü Kobaş'la röportaj yapmak için Karasu'nun Kobaşlar köyüne gider. Albay Rüştü Kobaş'ın uzun süre Çakırcalı'nın izini nasıl sürmüş olduğunu ve onu nasıl pusuya düşürüp öldürmüş olduğunu kendi ağzından dinler. Kemal, Rüştü Kobaş'ın Çakırcalı'yla ilgili tutmuş olduğu on iki defterlik notunu ödünç alarak efsanevi eşkiyanın öz yaşam öyküsünü anlatan kısa bir roman yazma işine girişmiştir. Çakırcalı'nın yaşam öyküsünden etkilenen Kemal, onun mesken edinmiş olduğu dağları teker teker gezmiş ve onu bizzat tanımış olan birçok insanla mülakat yapmıştır. Daha sonra arzuhalcilik yapan bir arkadaşı Jandarma Çavuşu Hacı Ali'nin anılarını da kaleme almıştır. Çakırcalı'nın hayatını yazmış olan birçok gazeteci ve edebiyatçıyla da görüşmüş olan Kemal, efsanevi eşkiyanın yaşam öyküsüyle ilgili epey not tutmuştur. Çakırcalı'yla bizzat tanışma şansı bulmuş ve onunla ilgili yazılar kaleme almış olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu'yla da görüşmüştür. Çakırcalı'nın yaşam öyküsü ilk olarak Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmış ve daha sonra 1972 yılında yazar tarafından kitap haline getirilip yayımlanmıştır. Çakırcalı'nın hayatta olan oğlu Koca Mustafa Efe'den babasının anılarını öğrenmek isteyen Kemal, anılar karşılığında istenen ücreti bulamadığı için onunla röportaj yapamamıştır. Koca Mustafa Efe'nin ölümü üzerine Çakırcalı'yla ilgili birçok gerçek karanlıkta kalmıştır. Biyografik roman olma özelliği taşıyan eser yirmi beş kısa bölümden oluşmaktadır. Eserin son bölümündeyse Albay Rüştü Kobaş'ın Çakırcalı'yı yakalama öyküsü kendi ağzından olduğu aktarılmıştır.

Özet

Ödemiş'in en ünlü efelerinden biri olan Ahmet Efe'den, Rum çeteleriyle baş edemeyen arkadaşı Hasan Çavuş yardım ister. Hasan Çavuş bir ormanda Ahmet Efe'nin üstüne bütün silahını boşaltır ve kaçır. Osmanlı Devleti bütün eşkiyaların öldürülme emrini vermiştir. Ahmet Efe'nin oğlu Memed Efe annesi Hatçe'nin ağıtlarıyla büyür ve babasının intikamını almaya ant içer. Babasının bir dostu olan Hacı Eşkiya için kaçakçılık yapmaya başlar. Hacı Mustafa'yla birlikte tütün kaçıran pusuya düşerler fakat sağ kurtulmayı başarırlar. Hacı Eşkiya, bir hizmetçisiyle kaçmış olan eşinin öldürülmesini ister. Memed ona olan minnet borcunu ödemek için bu görevi üstlenir ve bir gece yarısı eşini, kaçtığı erkek hizmetçiyle birlikte öldürür. Hasan Çavuş onları yakalayıp hapse atar. Lakin efeler delil yetersizliğinden dolayı serbest bırakılır. Memed Efe eşkiya olmak istemese de Hacı Mustafa başka çarelerinin olmadığı konusunda onu ikna eder. İkili yıllar içinde civar beldelerdeki bütün ağaları soyup fakirleri ihya etmeye başlarlar. Devlet onun yakalanması için bütün gücünü kullanır. Çakırcalı'nın namı Avrupa'ya kadar ulaşır ve gazetelere haber olur. Bunun üzerine devlet Çakırcalı için özel af çıkarır. Çakırcalı bu aflardan faydalanır fakat devlet onu her seferinde tuzağa düşürmeye çalışır. Osmanlı'ya güvenemeyeceğini anlayan Çakırcalı bir daha düze inmez. Çakırcalı yıllar sonra Albay Rüştü Kobaş tarafından pusuya düşürülüp öldürülür.

Kişiler

Çakırcalı Memed Efe Çakırcalı'nın babası Ahmet Efe, Hasan Çavuş tarafından pusuya düşürülerek öldürülür. Çakırcalı'nın annesi Hatçe oğluna, babasının intikamını alması için sürekli telkinlerde bulunur. Babası gibi eşkiya olmaya özenen Memed, Hacı Eşkiya'yı terk etmiş olan eşini ve sevgilisini bir gece yarısı öldürür. Hasan Çavuş cinayeti işleyen Memed Efe olduğunu anlar ve onu hapse attırır. Delil yetersizliğinden dolayı serbest bırakılan Memed, Hacı Mustafa'dan silah eğitimi alır ve yaşadığı beldedeki zengin ağaları soymaya başlar. Halkın desteğini almadan uzun süre dağlarda sığınamayacağını anlayan Memed, zenginden aldıklarını fakirlere dağıtmaya başlar. Bunun üzerine halkın gönlünde taht kurar. Çakırcalı Memed Efe kısa sürede dünyanın en namılı eşkiyası haline gelir.

Hasan Çavuş Bir Osmanlı zabiti olan Hasan Çavuş, devletten almış olduğu emir üzerine Memed'in babası Ahmet Efe'yi pusuya düşürerek öldürür. Memed'in intikam alacağını bilen Hasan Çavuş onu hapse attirmek için elinden gelen her şeyi yapar. Onun yerini öğrenmek için halka zulmeder. Çakırcalı Memed onun halka bir süre zulmetmesine izin verir. Bu sayede onu öldürdüğü zaman halkın gözünde bir efsaneye dönüşecektir. Çakırcalı Memed kurnazlığıyla Hasan Çavuş'u pusuya düşürür ve onu öldürür. Böylece Çakırcalı bütün Osmanlı coğrafyasına nam salmış olur.

Hacı Mustafa Ahmet Efe'nin en sadık adamı olan Hacı Mustafa onun ölümü üzerine Memed Efe'yi sahiplenir ve ona eşkıyalığın püf noktalarını öğretmeye başlar. Kısa sürede Çakırcalı'nın akıl hocası ve en sadık adamı olur. Yapılan her işte ve her koşulda Çakırcalı'nın yanında durur. Çakırcalı Memed Efe'nin bir eşkıyaya dönüşmesinde en önemli rolü oynar. Çakırcalı'nın ölümüne kadar onun yanında mücadele eder.

İraz Çakırcalı'nın ilk aşkı olan kadın karakter, eşine sonuna kadar sadık olan ve onun yapmış olduğu her işte yanında duran bir kişiliktir. Çakırcalı'nın başka bir kıza aşık olması üzerine eşinin kızın ailesiyle görüşür ve kızın Çakırcalı'ya verilmesini ister.

Hatçe Ahmet Efe'nin eşi ve Çakırcalı Memed Efe'nin annesidir. Eşi öldükten sonra oğlundan istediği tek şey babasının intikamını alması olmuştur. Ahmet Efe'ye karşı hürmetkar, vefalı ve sadık bir eş olduğu gibi oğlu Çakırcalı Memed Efe'ye karşı da sevecen ve şefkatli bir anne olmuştur.

Kara Sait Paşa Osmanlı Devleti tarafından Çakırcalı'nın yakalanması için birçok komutan görevlendirilir. Bunlardan en önemlisi Kara Sait Paşa'dır. Mangal yürekli ve genç bir Osmanlı zabiti olarak Çakırcalı'nın peşine düşer. Fakat yerli halk Çakırcalı'yı korumaktadır ve askerleri sürekli yanlış bilgilerle yönlendirmektedirler. Çakırcalı'nın onu öldürmek için eline sayısız fırsat geçer. Ancak Çakırcalı genç zabite acıdığı için onu öldüremez. Kara Sait Paşa sürekli olarak Çakırcalı'nın kurmuş olduğu sahte çetelerle çatışır ve öldürmüş olduğu Çakırcalı'nın dublörünü gerçek Çakırcalı zanneder. Lakin Çakırcalı'nın hayatta olduğu anlaşılınca itibarı zedelenir ve görevi bırakmak zorunda kalır.

Albay Rüştü Kobaş Oldukça detaycı bir komutan olan Rüştü, Osmanlı Devleti tarafından Çakırcalı'yı yakalamak için görevlendirilir. Devlet içinde devlet haline gelmiş olan çetenin liderini yakalamak için ilk önce araştırma yapılır. Çakırcalı'nın daha önce yapmış olduğu oyunlar ve kurnazlıklar öğrenilir. Çakırcalı'nın zorunlu olarak eşkıyaya dönüştüğünün farkındadır. Bundan dolayı ona saygı duyar. Fakat Çakırcalı'yı pusuya düşürmeyi başaran Rüştü Kobaş onu öldürmeyi başarır.

Öykü

Çakırcalı'nın Babasının Öldürülmesi Ahmet Efe'yle uzun zamandır ahablık eden Hasan Çavuş, Ayasurat Köyü'ne onu ziyaret etmek için gelmiştir. Hasan Çavuş oldukça dertlidir. İkili birbirleriyle sohbet ederken Ahmet Efe'nin oğlu Memed de yanlarına gelir. Hasan Çavuş ona harçlık vermek ister fakat Memed kabul etmez. Başkalarından para almaya alışkın değildir. Hasan Çavuş Memed'e çeşitli hediyeler verdikten sonra Ahmet Efe'ye derdini anlatır. Rum çeteleri tarafından devriye gezdikleri sırada pusuya düşmüştür. Hasan Çavuş Ahmet Efe'den yardım istemeye gelmiştir. Yemek yedikten sonra Ahmet Efe'yle birlikte eşkıya avına çıkan Hasan Çavuş, Ahmet'i arkasından vurur. Öldüğünden emin olduktan sonra adamlarıyla birlikte Ödemiş'e doğru doludizgin kaçmaya başlar. Osmanlı Devleti dağlarda eşkıyalık eden herkesin öldürülmesi emrini vermiştir. Yaşanan dönemde silahlı çeteler devlet içinde devlet olacak kadar güçlenmişlerdir. Devlet tarafından Ahmet Efe'nin öldürülmesi emredilmiş ve kolluk kuvvetleri verilen emri yerine getirmiştir. Annesinin ağıtlarıyla büyüyen Memed, babasının intikamını almaya ant içer. Medrese eğitimini yarıda bırakıp dağ çıkmaya karar verir.

Memed'in Kaçakçı Olması Hacı Eşkıya'dan silah eğitimi almaya başlayan Memed, kısa sürede silah atmada ustalaşır. Hacı Eşkıya ona babasızlığı hiç hissettirmez. Eğitimini tamamlayan Memed, Ödemiş ovasına iner. Annesi Hatçe onunla gurur duymaktadır. Hatçe, Memed'in babasının yolundan gitmesini ister ve Osmanlı'ya asla güvenmemesini salık verir. Ardından bir kaçakçı onların evine gelir ve Memed onunla birlikte Aydın'a kaçak tütün götürmeye başlar. Eski eşkıyalardan olan Deli Osman ve Hacı Mustafa'yla buluşurlar. Tütünleri nereden ve nasıl götüreceklerini tartışmaya başlarlar. Memed yol üzerinden gidilmesini önerir. Zira kolcuların ve zaptiyelerin dağları tuttuğunu, yol üzerinde hiçbir dirençle karşılaşmayacaklarını öngörür. Deli Osman'ın emri üzerine dağlardan gidilir. Yola çıkan grup akşam vakitlerinde pusuya düşerler ve yaylım ateşi arasında kalırlar. Memed ve Hacı

Mustafa koruma ateşi açarak diğerlerinin kaçmasını sağlarlar. H. Mustafa ve Memed de dağ kaçtıktan sonra birkaç gün orada saklanırlar. H. Mustafa Memed'e tüfek kullanmayı öğretir. Memed atış yapmaya iyice alıştıktan sonra ikili Ahmet Efe'nin mesken edindiği dağları gezerler. Ardından ikili düze iner. Memed annesinin yanına gelir. Üzüntüden perperişan olmuş olan Hatçe, Memed'i H. Mustafa'nın yanında görünce sevinir. Memed kaçakçılık yapmaya devam eder. Kumazlığı sayesinde diğer kaçakçıların saygısını kazanır.

Hacı Eşkîya'nın Eşinin Öldürülmesi Hacı Eşkîya'nın eşi, hizmetçisiyle birlikte kaçıp gittiği için H. Eşkîya oldukça dalgın ve üzgündür. Yavaş yavaş ömrünün sonuna geldiğini düşünen H. Eşkîya Memed'i yanına çağırır ve intikamının alınmasını ister. Eski eşini ve onun sevgilisini öldürmesi karşılığında ona bütün mal varlığını bırakacaktır. Memed ve H. Mustafa, H. Eşkîya'nın eski eşi ile sevgilisini bulup öldürürler. Haberi alan H. Eşkîya hayli mutlu olur. Fakat cinayeti soruşturan Hasan Çavuş, suçlunun Memed olduğunu anlar ve Memed hapse atılır. Cezaevindeki bütün mahkumlar ona saygı gösterir.

Cezaevinde Yaşananlar Deli Yörük adlı bir mahkum, cezaevindeki diğer mahkumlarla sürekli kavga etmektedir. Ciddi imtiyazlara sahip olan Deli Yörük'ün silahı vardır ve adamlarıyla birlikte cezaevini o yönetir. Deli Yörük Memed'e sürekli sataşır ve onu başkalarının gözü önünde küçük düşürür. Memed Seyid Ağa'yla birlikte Deli Yörük'ü rezil etmek için plan yapar. Deli Yörük'ü gafil avlayan Memed, onun üzerine çullanarak belindeki silahı uzağa fırlatır. Ardından Memed Deli Yörük'ü boğmaya başlar. Memed bileğinin gücünü kanıtlar ve Deli Yörük utanç içinde kalır. Bir süre sonra Memed, cinayeti işlediğine yönelik yeterli delil bulunamaması üzerine serbest bırakılır.

Memed'in Efe Olması H. Mustafa'yla birlikte bir handa geceleyen Memed, eşkıyalığın kötü bir sonla biteceğinin farkına varır. H. Mustafa'ya eşkıyalıktan vazgeçtiğini söyler. Lakin iş işten geçmiştir. Hasan Çavuş'un onu rahat bırakmayacağını anlayan Memed Beş Parmak Dağı'na çıkar. Memed'i yeniden tutuklamak isteyen Hasan Çavuş, onu yıllar önce çözülememiş bir hırsızlık olayından sorumlu tutar. Memed'in evine gider fakat onu orada bulamaz. Hasan Çavuş, Memed'in annesi Hatçe'ye olmadık hakaretler eder. Duymuş olduğu hakaretler üzerine Hatçe hasta yatağına düşer. Oğlunun Hasan Çavuş'tan intikam almasını ister. Dağ çıkmış olan Memed Yörüklerin arasına karışır. Yörük liderlerinden çeşitli nasihatler alır. Daha sonra Memed, kendi obasını kurmaya karar vererek diğerlerinden ayrılır. H. Mustafa Memed'e efelik yemini ettirir. Memed'in adı bundan sonra Çakırcalı olur. Memed, kendi Yörük obasını kurmak için plan yapar. Diğer Yörüklerin saygısını kazanmak için zengin ağaları, özellikle halka zulmedenleri, soymaya karar verir. Hasan Çavuş'la daha sonra ilgilenecektir.

Memed'in Çakırcalı'ya Dönüşmesi H. Mustafa ve Çakırcalı bir gece yarısı Mustafa Ağa'nın konağına gizlice girerler. İlk soygunları olduğu için ön kapıyı çalarlar. Kapı açıldıktan sonra Çakırcalı silahıyla içeri girer ve Mustafa Ağa'yı tehdit ederek elindeki bütün altınları ister. Çakırcalı'nın oldukça ciddi olduğunu ve öldürülebileceğini anlayan Mustafa Ağa, Çakırcalı'ya istediğini verir. Ardından H. Mustafa ve Çakırcalı dağa sığınır. Bir süre sonra köye inip muhtarla görüşürler. Çakırcalı, köyde bekar olan bütün gençlerin düğününü yapacağını söyler. Zenginleri kendine düşman edinen Çakırcalı fakirleri dost tutmayı amaçlamaktadır. Çakırcalı civardaki bütün köyleri gezip gençlere çeyizlik altın dağıtır ve her ihtiyacı karşılamaya çalışır. İnsanların gözü önünde namaz kılarak kendisine evliya görüntüsü verir. Hasan Çavuş'u uzun süre önce öldürebilecek olmasına rağmen onun halka bir süre daha zulmetmesine göz yummuştur. Bu sayede Çakırcalı onu öldürdüğünde halkın gözünde kahraman olacaktır. Artık sıra Hasan Çavuş'un öldürülmesine gelmiştir.

Çakırcalı'nın Hasan Çavuş'tan İntikam Alması Ödemiş ve Kaymakçı arasında bulunan Hüseyin Ağa'nın evinde istirahat eden Çakırcalı, Hasan Çavuş'un yakınlarda olduğunu haberini alır. Çakırcalı Hüseyin Ağa'dan, Hasan Çavuş'u evine davet etmesini ve onun bu gece konakta gecelemesini ister. Çakırcalı güvenlik amacıyla Hüseyin Ağa'nın çocuklarıyla birlikte alt kata iner. Hasan Çavuş gelir ve üst katta geceler. Ertesi sabah Çakırcalı erkenden evi terk eder ve mezarlığa pusu kurar. Hasan Çavuş'un onu takip ettiğini gören Çakırcalı silahını ateşlemeye başlar. Çakırcalı Hasan Çavuş'u kurşun yağmuruna tutarak öldürür. Hüseyin Ağa çocuklarını esir alan Çakırcalı'dan intikam almak ister fakat girdiği çatışmada o da ölür. Hasan Çavuş'un öldürülmesi üzerine devlet, Çakırcalı'nın üzerine birçok izci ve kelle avcısı gönderir. Hafız İlhami'nin silahlı güçlerini de perişan eden Çakırcalı, kendisini gizlemek için muavin çeteler kurar. Devletin güçsüzleşmesi sonucunda coğrafyanın her köşesinde yeni çeteler ortaya çıkmaya başlar ve bunların çoğu Çakırcalı'ya düşman olur. Çoğu ağalarla işbirliği halindedir.

Çetelerin Üstünlük Mücadelesi

Ağaların sayısı arttıkça dağlarda kol gezen eşkıyaların sayısı da artar. H. Mustafa Çakırcalı'ya Çolak çetesinin bir müfreze tarafından pusuya düştüğünü haber verir. Çakırcalı Küçük Osman'a yardım etmek için adamlarını toplayıp yola çıkar. Çatışma halinde olan müfrezenin aralığından giren Çakırcalı ve adamları onlara ateş etmeye başlar. Neredeyse bütün askerler vurulur. Müfrezenin komutanı olan Mustafa Efendi yakalanır. Bir daha eşkıyaların peşine düşmemesi için komutanın tabanlarının derisi yüzülür. Başka çetelerle işbirliği yapması gerektiğini anlayan Çakırcalı Posluoğlu'yla görüşür. Çakırcalı onunla birlik olmak ister. Posluoğlu Çakırcalı'nın kızanı olmayı kabul eder ve ikili, ağaları, Arnavut çetelerini ve diğer eşkıyaları vurmaya başlar. Birçok masum insan da öldürülür. Bir çiftliğe sığınan çete üyeleri istirahate çekilir. Gece vakitlerinde Çakırcalı, uyku halinde olan Posluoğlu'nu başından vurarak öldürür. Çakırcalı onu öldürmüş olduğu için hayli üzgün olsa da aksi halde Posluoğlu'nun onu öldüreceğini düşündüğü için başka çaresinin olmadığına inanmıştır.

Çakırcalı'nın Affedilmesi

"Çakırcalı zengin soyuyordu. Fabrika yakıyordu. Önüne geleni öldürüyordu. Artık hükümet ortadan silinmiş gibiydi. Dövüşü, kavgası olan, zulüm gören, yoksulluğa düşen, kız kaçıran, hükümete değil, Çakırcalıya geliyordu. Çakırcalı bir mahkeme, Çakırcalı bir maliye, Çakırcalı doktor, Çakırcalı ilaçtı". Çakırcalı ve çetesi önüne geçilmez bir güce ulaştıktan sonra İzmir Valisi Kamil Paşa devletin tamamen ortadan kalktığına kanaat getirir. Mister Vitol adlı bir İngiliz tüccarı Çakırcalı'yla dost olmuş ve Çakırcalı İngiliz gazetelerinde haber olmaya başlamıştır. Çakırcalı'nın şöhretinin Avrupa'ya ulaştığını gören Vali Kamil Paşa ona özel af çıkartılmasına karar verir. Çakırcalı şartlarını valiye ulaştırır. "Çakırcalı ve adamları silahlarını olduğu gibi muhafaza edecekler. Çete Çine kazasının Akçaova köyünde oturacak, bu köye, köyün yakınına hükümete mensup ne candarma, ne tahsildar, hiç kimse gelemeyecek. Vergileri Çakırcalı toplayıp hükümete verecek. Yüze çıkma Birgide olacak. Affı yalnız Padişah yapabilecek, başka hiçbir af şekli kabul edilmeyecek". Vali ve saray onun bütün şartlarını kabul ettikten sonra af çıkarılır. Çakırcalı padişah tarafından kırserdarı ilan edilir. Özgürlüğünü kutlamak isteyen Çakırcalı Yenipazar köyüne gelir. Hakla birlikte onun düze inişi kutlanır.

Çakırcalı'nın Evlenmesi ve Yeniden Dağa Çıkması

Akçaova'da sıradan bir hayat yaşamaya başlamış olan Çakırcalı'nın maddi ve manevi durumu gayet iyidir. Sıradan bir insan olmak isteyen Çakırcalı İraz'la evlenmiştir. İraz'ın ne kadar mert bir kadın olduğu üzerinde durulur. Ardından köylülerin sürekli olarak Memed'i ziyaret ettiği görülür. Çakırcalı'nın dağdan inmesinin ardından ağalar ve eşraf yerli halka iyice zulmetmeye başlamıştır. Halk Çakırcalı'yı korkaklıkla suçlamaya başlar. Bunun üzerine Çakırcalı devletin yapması gereken işi üstlenir ve adaleti kendisi tesis etmeye çalışır. Çakırcalı yüzünden düzenleri bozulan ağalar onu öldürtmek için Çamlıcalı Hüseyin'le anlaşır. Hüseyin Çakırcalı'nın kızkardeşini ve oğlunu öldürür. Hüseyin'in alaylarına ve hakaretlerine katlanamayan Çakırcalı onunla çatışmayı kabul eder. Ancak Hüseyin, bu çatışmaya bir müfrezeyle giden Çakırcalı'nın ablukasından kurtulmayı başarır. Çakırcalı'nın kızanı Küçük Osman girdiği çatışmada hayatını kaybeder. Eşkıyalar ağalar için çalışmaya devam etmektedir ve hepsi birbirine düşmandır. Çakırcalı Çamlıcalı'yı öldürmeye karar vermiş ve dağa çıkmayı göze almıştır. Çamlıcalı'ya özel af çıkarılır. Düze inen Çamlıcalı'ya pusu kurulur. Ancak Çakırcalı'nın adamlarından olan Çoban, silahını çok erken ateşler ve Çamlıcalı yara almadan saklanmayı başarır. Çamlıcalı'nın bütün adamları öldürülür fakat kendisi kaçmayı başarmıştır. Çakırcalı yeniden dağa çıkar ve eskisinden daha vahşi bir karaktere dönüşür. Devlet onu yakalamak için en çok güvendiği komutanlardan Kara Sait Paşa'yı görevlendirir.

Sait Paşa'nın Çakırcalı'yı Kovalaması

Sait Paşa neredeyse bir orduya komuta ediyor olmasına rağmen Çakırcalı'nın hareketlerinde bir değişiklik olmaz. Zengin ağalar dağa kaldırılmaya ve düşman çeteleriyle çatışmaya devam edilir. Sait Paşa elindeki onca güce rağmen Çakırcalı'yı köşeye sıkıştırmayı başaramaz. Fakat zamanla onun oyunlarını öğrenmeye başlar. Eninde sonunda Sait Paşa tarafından öldürüleceğini anlayan Çakırcalı ona pusu kurmaya karar verir. Sait Paşa'ya Çakırcalı'nın İkizdağı'nda saklandığı haberi gelir. Sait Paşa derhal hazırlanır ve müfrezesiyle birlikte oraya doğru yola çıkar. Sait Paşa, pusu kurmuş olan Çakırcalı'nın iki defa önünden geçer. Çakırcalı onu öldüremez. Çakırcalı diğerlerine, paşanın çok genç olduğunu ve ona kıyamadığını söyler. Fakat aynı zamanda paşa öldürmenin ne kadar büyük bir mesuliyet olduğunun farkındadır. Çakırcalı Sait Paşa'ya, kurduğu pusuyu ve onu neden öldürmediğini anlatan bir mektup yazar. Sait Paşa mektubu okuması üzerine çok sinirlenir fakat aynı zamanda tedirgin de olur.

Çete Savaşları

Yanık Halil İbrahim ve Kamalı Efe gibi eşkıyalar, dağa insan kaçırıp devletten fidye istemeye başlarlar. Kaçırılanlar arasında bir Felemenkli olduğu için devlet fidyeyi ödemek zorunda kalır. Rum ve Arnavut çeteleri de sürekli ağa kaçırıp fidye istemeye başlar. Çakırcalı çetelerin

çoğuna yataklık yapar. Rakip olarak gördüklerini teker teker ortadan kaldırır. Çakırcalı kendi öz teyzesini de öldürür. Halk ondan korkuyor olsa da aynı zamanda onun için canlarını vermeye hazırdırlar. Çakırcalı için ikinci bir af daha çıkarılmak istenir. Çakırcalı şartlarını valiye ulaştırır: "Bana bak Efe, takip kumandanları Ödemiş'ten dışarı gidecekler. Bir daha da Ödemiş'e, biz yaşadıkça gelemeyecekler. Ayasurat köyüne ne candarma, ne tahsildar, ne memur, hükümetle iliği olan hiç kimse giremeyecek. Kızanların hepsi affedilip, maaş bağlanacak. Köyle her kim bir vukuat yaparsa, affedilenlerden her kim vukuat işlerse hükümet kuvvetleri karışmayacak, senden isteyecekler Efe. Bu iyi mi?". Memed Ağa'nın kızı Fatma'ya aşık olan Çakırcalı, eşkıyalığı bırakmaya niyetlidir. İzmir Valisi Kamil Paşa son bir defa daha Çakırcalı'yı ele geçirmek için Arabaki'yle konuşur. Lakin Arabaki Ağa Çakırcalı konusunda hiçbir şey yapamayacağını söyler. Askerler aylarca Çakırcalı'yı aramış fakat onun izini hiçbir yerde bulamamışlardır. Çakırcalı Fatma'yla evlenebilmek için ilk eşi olan Iraz'dan izin almak ister. Çakırcalı Iraz'la konuşması için Kel Hayim'i görevlendirir. Iraz bu evliliğe gönülden razı olur. Onun gibi bir yiğidin ikinci bir eşi daha olması gerektiğini söylemiştir. Vali Kamil Paşa Çakırcalı için ikinci bir af çıkarılması hususunda sarayla görüşür. Saray Çakırcalı'nın bütün şartlarını kabul ederek onu affeder.

Çakırcalı'nın Fatma'yla Evlenmesi Çakırcalı düze inmiş olmasına rağmen pek mutsuzdur. Fatma'ya henüz kavuşamamıştır. Atına binip Fatma'nın yaşadığı Karaköy'e gider. Köy imamının evini kiralayıp oraya yerleşir. Fatma'yı annesine istetir. Lakin kızın babası bir eşkıyaya kızını veremeyeceğini söyler. Memed Ağa kızını alıp İzmir'e gider. Çakırcalı bu haber üzerine deliye döner ve babaya tehdit dolu mektuplar yazar. Fatma'nın babası kararından vazgeçmez. En sonunda Iraz atına binip Tire'ye gider. Fatma'nın babasıyla görüşür. Bu görüşme sonucunda Memed Ağa, kızını vermeye ikna olur ve kızını Çakırcalı'ya verir. Hayli şatafatlı bir düğün yapılır.

Çakırcalı'nın Yeniden Dağa Çıkması Çakırcalı'nın evi adeta hükümet konağı haline gelmiştir. Avrupa'dan gelen birçok gazeteci onunla röportaj yapar. Çakırcalı ne zaman düze inse başka eşkıyalar dağa çıkıp fakirleri soymaya başlar. Çakırcalı affedilmiş olduğu için peşlerine düşemez. Sait Paşa eşkıyaların yakalanması için yeniden görevlendirilir. Bölgeye intikal eden paşa, Çakırcalı ve adamlarının silahlı olduğunu görünce hayret içinde kalır. Çakırcalı'nın devlet içinde devlet kurmuş olması onu hayli rahatsız eder. Sait Paşa Çakırcalı'nın silahını bırakması için ona mektup yazar. Bu mektup üzerine Çakırcalı Osmanlı'ya güvenemeyeceğini anlar. Arkadaşlarıyla birlikte yeniden dağa çıkmaya karar verir. Dağa çıkmadan önce cezaevinde mahpus olan bir tanıdığının isteğini yerine getirir. Mahpusun eşi onun erkek kardeşiyle evlenmiştir. Çakırcalı ikiliyi köyün meydanına getirtir. Erkeğin kollarının ve kadının kafasının kesilmesini emreder. Ardından adamlarıyla birlikte dağa çıkar. Bir müfrezeyi pusuya düşürmüş olan Çakırcalı, Hacı Mustafa'ya sonraki planını anlatır. Eli silah tutan erkeklerden birkaç tane çete oluşturacak ve köylüler arasında bu çetelerin Çakırcalı'nın adamları olduğu dedikodusu dolaştırılacaktır. Çakırcalı aylarca bir yerde gizlenecek, Sait Paşa'ya sahte çeteleri kovalayacaktır.

Sait Paşa'nın Muavin Çetelerin Peşinde Koşması Çakırcalı'ya düşman olan diğer çetelerle işbirliği yapan Sait Paşa, her köşede Çakırcalı'nın çetesini aramaya başlar. Kendisine gelen ihbarlar üzerine birçok çeteyi imha eder. Her birinde Çakırcalı'yı öldürdüğünü sanarak devlete telgraf çeker. Lakin gelen ihbarların hepsi sahtedir ve imha edilen çetelerin hiçbirinde Çakırcalı yoktur. Çakırcalı'nın muavin çeteleri işe yaramış ve amaca ulaşılmıştır. Onun peşinde koşmaktan yorulan Sait Paşa Çakırcalı'nın peşini bırakır. Bu duruma hayli sinirlenen Sait Paşa yalan ihbarlar veren köylülere ya işkence eder ya da onları hapse atar. Köylülerden gelen ihbarları artık ciddiye almamaya başlar. Köylülerin Çakırcalı'nın yanında olduğunu iyice anlamıştır. Çakırcalı aldatma baskınlarının arttırılması emrini verir. Sait Paşa'yı iyice bunaltmak isteyen Çakırcalı farklı gruplara birbirinden uzak yerlerde baskın yaptırır. Sait Paşa her bir baskın yerine müfrezeye gönderir fakat Çakırcalı'yı hiçbir yerde bulamaz. Çakırcalı adamlarını ödüllendirmek için zengin bir ağayı soyar. Ele geçen ganimet adamlara dağıtılır. Çakırcalı Kamalı Zeybek adındaki asi bir eşkıyayı ani bir baskınla pusuya düşürüp öldürür.

Çakırcalı ve Sait Paşa'nın Yüz yüze Gelmesi Çakırcalı'nın oyunlarına defalarca kanmış olan Kara Sait Paşa, köylülere Çakırcalı'nın ne kadar korkak olduğunu söyler. Çakırcalı'nın yaptığı işlerin mertçe olmadığını, cesareti varsa karşısına çıkmasını söyler. Bu dedikodular köylülerden Çakırcalı'ya ulaşır. Çakırcalı Sait Paşa'yla yüz yüze gelmeye karar verir. Oldukça coşkulu bir nehirde çatışmaya tutuşurlar. Sait Paşa birlikleriyle birlikte olay yerine gider. Çakırcalı'nın adamları ve Sait Paşa arasında bir çatışma başlar. Eşkıyalar ve askerler bir süre çatıştıktan sonra Sait Paşa yine oyuna getirilir. Çakırcalı ve adamları nehre atlayarak olay yerinden kaçmayı başarırlar. Çakırcalı Sait Paşa'ya alaycı üslupla yazılmış bir mektup gönderir. Sait Paşa artık iyice sinirlenmiş ve yılmıştır. Anlatı

zamanında bir geriye dönüş yaşanır ve Çakırcalı'nın eşkıyalığa başlamasının beşinci yılına gelinir. Çakırcalı başlarda Tevfik Bey için çalışmaktadır. Fakat daha sonra Hacı Mustafa'yla birlikte ona isyan edip ağalara ve eşrafa dünyayı dar ederler. Çakırcalı'nın gitmesinden sonra Tevfik Bey İsmail Efe'yle anlaşır. İsmail Efe'nin faaliyetlerinden rahatsız olan Çakırcalı, adamlarıyla birlikte onu pusuya düşürür. Saatlerce süren çatışmanın ardından Çakırcalı'nın adamlarından biri İsmail Efe'nin sığındığı evi yakar. Ev yanıp kül olur fakat İsmail Efe evden dışarı çıkmaz. Onun mertliğini takdir eden Çakırcalı, İsmail Efe'nin ardından gözyaşı döker.

Çakırcalı'nın Yeniden Affedilmesi İzmir Valisi Kamil Bey, Sait Paşa'yı makamına çağırır. Ona Çakırcalı'yı ne kadar sürede yakalayabileceğini sorar. Sait Paşa valiye kesin bir cevap veremeyince vali, onun affedileceğini ve düze indirileceğini söyler. Sait Paşa Çakırcalı'yla olan mücadelesini böylece yine kaybetmiş olur. Çakırcalı düze indikten bir süre sonra geçmişte vurmuş olduğu bir binbaşının ağabeyi olan Rüstem Bey'in adamlarıyla birlikte Ayasurat köyüne geldiği haber verilir. Çakırcalı derhal saklanır. Rüstem Bey onu kahvehanede bulamayınca deliye döner. Çakırcalı Rüstem Bey'i adamları aracılığıyla akşam yemeğine davet eder. Rüstem Bey bu davet üzerine iyice çileden çıkar ve Çakırcalı'yı öldürmek niyetinde olduğunu herkesin içinde söyler. Rahat bırakılmayacağını anlayan Çakırcalı, Rüstem Bey ve adamlarına gece yarısı pusu kurup onları öldürür. Bu olay üzerine yeniden dağa çıkarılır.

Alanın Daralması ve Kara Ali'nin Yakalanması Rüstem Bey'in ölümü üzerine Çakırcalı'nın düşmanları hiç olmadığı kadar çoğalır. Askerler ve birçok çete her yerde onu aramaktadır. Çakırcalı hiç olmadığı kadar köşeye sıkışmıştır fakat yine de kaçmayı başarır. Onu kovalayarak bir yere varamayacaklarını anlayan zabıtlar, Çakırcalı'nın ailesini hapse atmaya ve evini yakmaya karar verirler. Çakırcalı'nın ailesi hapse atılır ve en sevdiği konağı yakılır. Konağın yanışını izleyen Çakırcalı bir süre sonra oradan ayrılır ve jandarma komutanına bir mektup yazar. Eğer çocukları bırakılmazsa devlete ait yerler soyulmaya başlanacaktır. Çakırcalı bir posta arabasını soyar ve birçok altınla gümüş ele geçirilir. Bunun üzerine Çakırcalı'nın ailesi serbest bırakılır. Aradan geçen birkaç günün ardından Çakırcalı'nın adamlarından Kara Ali yakalanır. Kara Ali ertesi sabah Ödemiş'e götürülür. Kara Ali infaz edilecektir fakat o Çakırcalı'nın kendisini kurtaracağından emindir. Lakin Çakırcalı her yerde takip edilmektedir.

Mehmet Efendi ve Çakırcalı'nın Çatışması Bir süre düze inip birkaç ağa daha soyan Çakırcalı tekrar dağa çıkar. Çakırcalı ve adamlarını ona düşman olan herkes aramaktadır. Özellikle Çakırcalı tarafından öldürülmüş yakınları olanlar. Çakırcalı ve adamlarının daha fazla kaçmaya güçleri yetmez. Kısa bir süre sonra etrafı tamamen çevrilir. Çakırcalı ve adamları saatlerce düşmanlarıyla çatışmaya girerler. Çeşitli oyunlarla birbirlerine üstünlük kurmaya çalışırlar. Akşam vakitlerinde Çakırcalı adamlarına kamufle olmalarını emreder. Çakırcalı ve adamları çemberin güçsüz olan tarafından kimseye belli etmeden geçip giderler. Lakin düşman çetenin liderlerinden olan Mehmet Efendi, atmış olduğu bir kurşunla Çakırcalı'yı kalçasından vurmaya başarır.

Kara Ali'nin İnfaz Edilmesi Kara Ali zabıtlar tarafından sorguya çekildikten sonra İzmir'e götürülür. Kara Ali her an Çakırcalı'nın bir yerden çıkıp onu kurtaracağı konusunda umutludur. Trenle İzmir'e getirilirler. Mahkemeleri yapılır ve Kara Ali hakkındaki bütün suçlamaları kabul eder. Daha sonra Ödemiş'e geri götürülürler. Kara Ali Çakırcalı'nın onu kurtaracağından emindir. Bir gece yarısı Kara Ali ve adamları askerler tarafından alınıp avluya getirilirler. Kara Ali ilmik boynuna geçirildiği anda bile Çakırcalı'nın onu kurtaracağından emindir. Çakırcalı yaralıdır. Yörük doktorları tarafından çeşitli ilaçlarla tedavi edilir. H. Mustafa'ya Kara Ali'nin iki gün içinde idam edileceği haberi verilir. H. Mustafa yaralı olan Çakırcalı'ya bunu söyleyip söylememe konusunda tereddüt eder. Aradan iki gün geçmiş ve Kara Ali'nin idam haberi gelmiştir. Ayağa kalkmayı başaran Çakırcalı Kara Ali'nin kurtarılması için adamlarını toplar. Onun idam edildiğini öğrendiğinde kendisini ve H. Mustafa'yı affedemez. Günlerce kimseyle konuşmadan yürür ve yemek yiyemez.

Çakırcalı'nın Geri Dönmesi Konya'ya doğru yönelen Çakırcalı, iki ay kadar Ermenek'te kalır. Daha sonra bir Yörük göçüyle birlikte yirmi beş günde Babadağı'na ulaşır. Çakırcalı ortadan kaybolduğundan beri ağalar köylülere etmedikleri zulmü bırakmamışlardır. Çakırcalı köylülerin dertlerini dinler ve onlara hepsinin çözüleceğine yönelik garanti verir. Çakırcalı köylünün köprüsünü yapmayan Osman Ağa'yı esir alır. Onu dağa çıkarıp korumasını vururlar.

Çakırcalı'nın Öldürülmesi (Albay Rüştü Kobaş'ın Anıları) Anlatının son bölümünde Albay Rüştü Kobaş'ın Çakırcalı'yı nasıl öldürdüğü, dönemin siyasi ve toplumsal durumu kendi ifadelerine sadık

kalınarak anlatılmıştır. 1900'lü yılların başında derin iç çalkantılar yaşayan Osmanlı Devleti bütün otoritesini yitirmiş ve Anadolu'nun her köşesinde eşkiya çeteleri ortaya çıkmaya başlamıştır. 31 Mart Vakası'ndan dolayı Aydın'a gönderilmiş olan Rüştü Kobaş'ın görevi Harekat Ordusu mensuplarını yakalamaktır. Daha sonra Rüştü Kobaş'a Çakırcalı'nın yakalanması görevi verilir. Rüştü Kobaş eski eşkiyalardan oluşturduğu bir müfrezeyle Ödemiş'e gelir ve üç ay boyunca Çakırcalı üzerine detaylı bir inceleme yapar. Onun çocukluğundan eşkiyalığa nasıl başladığına kadar birçok konuda bilgi toplar. Çakırcalı'nın savaş yöntemlerini ona karşı kullanmaya başlar. Rüştü Kobaş Çakırcalı'yı en önemli yataklarından biri olan Kız Kayası'nda sıkıyırmayı başarır. Kobaş ve Çakırcalı'nın adamları bir gün boyunca çatışır. Çatışmanın sonunda Rüştü Kobaş ve adamları Çakırcalı'yı öldürmeyi başarır. Halkın büyük bir çoğunluğu gibi Kobaş da onun ölümünden üzüntü duymuştur. Çakırcalı bütün gaddarlığına rağmen halk tarafından sevilen bir sima olmuştur.

Temalar

Otoritesizlik XIX. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti, ekonomik ve siyasal alanlarda hayli zayıflamıştır. Bunu fırsata çeviren birçok grup dağ çıkıp ağalar için eşkiyalık yapmaya başlar. Çakırcalı Memed Efe de devletin otorite yoksunluğundan faydalanarak dağ çıkar ve beldenin ağalarıyla eşrafını soymaya başlar. Zenginlerden aldıklarını fakirlerle paylaşan Çakırcalı halkın sevgilisi haline gelir. Bu sayede devlete bağlı zabıtlar onu hiçbir yerde bulamaz. Halk Çakırcalı'yı saklar ve ona sahip çıkar. Çakırcalı edindiği servet, ün ve güvenilirlikle devlet içinde devlet haline gelir. Özellikle Ödemiş'in Ayasurat (Türkönü) Köyü'nde kendi hanedanlığını kurar. Bu bölgeye hiçbir devlet yetkilisinin girmesine izin vermezler. Çakırcalı dönemin padişahı tarafından kırserdarı ilan edilir ve dağ çıkmaması için sunduğu her şart kabul edilir.

Adalet/Adaletsizlik Anlatının başkahramanı olan Çakırcalı Memed Efe'nin adalet konusunda gelenekçi bir tutumu vardır. Köylüye ve emekçiye zulmeden ağalara ve eşrafa asla tahammül etmez ve onları en ağır şekilde cezalandırır. Devletin sorumluluğunda olan en başat görevler, devlet kurumlarının tamamen işlevsiz hale gelmesi sonucunda Çakırcalı'nın üzerine kalır. Çakırcalı da insanlara silahı ve cesaretiyle adalet dağıtmaya başlar. Kişinin öznelliğine dayanan adalet anlayışı nedeniyle Çakırcalı'nın birçok adil olmayan uygulamalara giriştiği de görülür. Halkı için doğru olduğunu düşündüğü şeyi yapmaya çalışır fakat zaman zaman elinde bulundurduğu gücü kendi çıkarı için de kullanır. Yerli halk ve ağalar, yaşadıkları en küçük sorunlarda bile devlet kurumlarına başvurmak yerine eşkiyalardan medet umarlar.

Kurnazlık Bir eşkiya olarak hayatta kalabilmenin ve amaca ulaşabilmenin tek yolu, düşmanın zaafalarını kullanmak ve kurnaz olmaktır. Çakırcalı'yı rakibi olan diğer eşkiyalardan ayırt eden en önemli özelliği kurnazlığıdır. Halkı kendi safına çekerek bütün rakiplerini ve düşmanlarını zayıflatır. Yerli halk onu arayan askerlere sürekli yanlış bilgiler verir ve işkenceye maruz kalmalarına rağmen onunla ilgili bilge vermezler. Rakiplerini çeşitli kurnazlıklarla ortadan kaldırır. Kurmuş olduğu sahte çetelerle kendisini arayan askerleri şaşırtır ve yorgun düşürür. "Çete epeyce kalabalık. Çakırcalı düşündüğünü ilk olarak yürürlüğe koydu. Yeni bir çete kurup Kara Ali'yi baş tayin etti. Bundan başka da bir muavin çete daha kurdu sonraları. Bunun başında da Çolak Efe diye biri var. Küçük Osman diye genç, çocuk denecek bir kızan da var. Artık Çakırcalı rahat sayılır. Nereye gitsen, ne yapsan Çakırcalı orada gibi bir şey. Muavin çeteler Çakırcalı'yı örtüyordu. İstediyi gibi atını oynatsın artık Çakırcalı".

İntikam İntikam dürtüsü Çakırcalı Efe'yi giriştiği birçok faaliyette harekete geçiren yegane kaynaktır. İntikam konusu efeler için namus meselesidir. Namus ve gurur gibi kavramlar da onlar için hayatlarından daha önemlidir. Dolayısıyla Çakırcalı Memed Efe ilk olarak babasını öldüren Hasan Çavuş'u pusuya düşürerek öldürür. Daha sonra Hacı Eşkiya'nın hizmetçisiyle kaçıp onu terk etmiş olan eşini öldürür. Daha sonraysa hapisanede tanıştığı bir mahkumun karısıyla evlenen erkek kardeşinin kollarını, eşinin ise kafanı keserek mahkumun intikamını alır. İnsan gururuna ve namusuna leke düşürecek her türlü faaliyetin cezası genel olarak ölümdür.

Arkadaşlık Eşkiyanın hayatta kalması ve amaçlarına ulaşması için en çok ihtiyacı olan şeylerden biri de, sırtını yaslayabileceği dostlardır. Çetenin mensubu olan her üye ailenin bir parçasıdır. Çetenin üyesi olan birinin sorunu bütün çetenin sorunudur. Çete mensupları birbirlerini korumak için her türlü fedakarlığı yaparlar ve verilen emirleri asla sorgulamazlar. Çakırcalı'nın en sadık yardımcısı olan Hacı Mustafa, liderinin isteklerini ve emirlerini asla sorgulamaz. Her durumda onun emirlerini yerine getirir ve gerektiğinde onun için canını vermeye hazırdır.

Aşk Çakırcalı Memed Efe, eşkıyalık faaliyetleriyle bütün Osmanlı'ya nam saldıktan sonra saray, onun silahını bırakıp düze inmesi için özel af çıkartır. Eşkıyalığı bırakmak isteyen Çakırcalı bu teklife çok sevinir ve bazı şartlar altında düze inmeyi kabul eder. Sıradan bir hayat yaşamaya başladığında İraz'a aşık olur ve onunla evlenir. İraz, en az Çakırcalı kadar merttir ve eşine gönülden bağlıdır. Aralarında tamamen sadakat ve vefaya dayanan bir ilişki yaşanır. Fakat bir süre sonra yeniden dağa çıkmak zorunda kalan Çakırcalı, Fatma adında bir kıza aşık olur. İraz'a haksızlık edeceğini düşünen Çakırcalı ikinci evliliği için ilk önce onu razı etmek ister. İraz onun isteğini hiç düşünmeden kabul eder ve onun gibi bir erkeğin tek kadınla yaşamaması gerektiğini söyler. Çakırcalı'nın sevdiği kızın babası, kızını vermek istemeyince babayı ikna etmek için bizzat onunla konuşmaya gider ve baba, Fatma'yı Çakırcalı'ya vermeye ikna olur.

Kişi İncelemesi

Çakırcalı Memed Efe (Vicdanlı/Gaddar)

Karakter Çakırcalı'nın babası Ahmet Efe, Hasan Çavuş tarafından pusuya düşürülerek öldürülür. Çakırcalı'nın annesi Hatçe oğluna, babasının intikamını alması için sürekli telkinlerde bulunur. Babası gibi eşkıya olmaya özenen Memed, Hacı Eşkıya'yı terk etmiş olan eşini ve sevgilisini bir gece yarısı öldürür. Hasan Çavuş cinayeti işleyen Memed Efe olduğunu anlar ve onu hapse attırır. Delil yetersizliğinden dolayı serbest bırakılan Memed, Hacı Mustafa'dan silah eğitimi alır ve yaşadığı beldedeki zengin ağaları soymaya başlar. Halkın desteğini almadan uzun süre dağlarda sığınamayacağını anlayan Memed, zenginlerden aldıklarını fakirlere dağıtmaya başlar. Bunun üzerine halkın gönlünde taht kurar. Çakırcalı Memed Efe kısa sürede dünyanın en namlı eşkıyası haline gelir. Kişilik özellikleri olarak Çakırcalı Memed Efe; duyarlı/duyarsız, bilinçli/bilinçsiz, nazik/kaba, cesur, cömert, yardımsever, vicdanlı/vicdansız, güdümlü, yaratıcı, lider, maceracı, canlı, dostane/hasmane, sorumlu/sorumsuz, ciddi/düzenbaz, ve kararlı bir karakterdir.

Etkinlikler Ödemiş'in Ayasurat köyünde doğan Memed, Ahmet Efe ve Hatçe'nin oğludur. Memed'in babası Ahmet Efe Ege bölgesinin namlı bir eşkıyasıdır. Sarayın almış olduğu karar üzerine Anadolu'da dağa çıkmış olan bütün efeler öldürülmeye başlanır. Ahmet Efe yakın bir dostu olan Hasan Çavuş tarafından öldürülür. Bunun üzerine Memed, annesinin ağıtlarıyla büyür ve babasının intikamını almak için ant içer. Memed Ahmet Efe'nin eski dostlarından olan Hacı Eşkıya için tütün kaçakçılığı yapmaya başlar. Babasının eski silah arkadaşlarından olan Hacı Mustafa'dan silah eğitimi alır. Kaçakçılıktaki kurnazlığı ve başarısı nedeniyle diğer kaçakçıların saygısını kazanır. Memed, Hacı Eşkıya'nın hizmetçisiyle kaçmış olan eşini Hacı Mustafa'yla birlikte bir gece yarısı öldürür. Bunun üzerine Memed cezaevine atılır. Fakat delil yetersizliği nedeniyle kısa bir süre sonra serbest bırakılır. Memed'in babasının intikamını alacağını bilen Hasan Çavuş onu hapse attirmek için her yolu dener. Hapisten çıkan Memed Hacı Mustafa'yla birlikte dağa çıkıp Yörüklerden efelik dersleri almaya başlar. Efelik yemini edip Çakırcalı adını alır ve halka zulmeden zengin ağaları soymaya başlar. Halkın desteğini alamadan uzun süre eşkıyalık yapamayacağını anlayan Memed, zenginlerden aldıklarını fakirlere dağıtmaya başlar. Hasan Çavuş'u kurmuş olduğu bir pusuda öldürmeyi başaran Çakırcalı Efe halkın dilinde bir efsaneye dönüşür. Çakırcalı rakip olarak gördüğü çeteleri ortadan kaldırır, halkı yatağı haline getirir, zengin ağaları soyup aldıklarını fakir halkla paylaşır ve zaman içinde devlet içinde devlet haline gelir. Devlet onu yakalamak için en güvendiği komutanları görevlendirir ve birçok müfreze gönderir. Onu yakalamakta başarısız olan devlet Çakırcalı'nın silahını bırakıp düze inmesi için defalarca af çıkarır. Fakat düşmanı çok olan ve devamlı olarak devlet yetkilileri tarafından oyuna getirilen Çakırcalı dağlardan vazgeçemez. Kara Sait Paşa gibi komutanlar bile onu yakalamayı başaramaz. Çakırcalı yıllar boyunca yaşadığı bölgenin tek hakimi olur. Çakırcalı'yı yakalamak için görevlendirilen Albay Rüştü Kobaş, aylarca yaptığı incelemeler sonucunda Çakırcalı'nın bütün taktiklerini ve kişiliğini öğrenir. Onun savaş taktiklerini ona karşı kullanmaya başlar. Rüştü Kobaş'ın adamlarıyla Çakırcalı'nın adamları Kız Kayası adı verilen bölgede bir gün boyunca çatışır. Bu çatışmada Çakırcalı Efe ölü olarak ele geçirilir.

Etkileşim Anlatının başkahramanın hikayesi gerçek bir yaşam öyküsünden esinlenilerek oluşturulmuştur. Anlatının başından sonuna kadar onun hikayesi anlatılır. Eserin en baskın karakteridir ve diğer bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir.

ÖRNEK ANILAR

Lider Anlatının başkışisi liderlik vasıflarıyla ön plana çıkar. İnsanları teşvik ve tahrik edip eşgüdümle. Halkın dertlerini dinleyip bunları dert edinir: "Zarar yok. Olur böyle şeyler. Bizim daha büyük işlerimiz var. Bunlarla uğraşacak değiliz. Halka zulmediliyor Efe. Seni bunun için çağırdım. Arnavutlar, ağalar, eşraf zulmediyor. Rumlar, Osmanlı zulmediyor. Seni bunun için çağırdım." Onlar böyle oturmuş konuşurlarken köylüler sökün ettiler. Köylüler dert yanıyorlardı. Her biri bir dert küpü idi. Neler anlatmadılar!".

Cesur Çakırcalı silahlı mücadeleden asla çekinmez ve amacı uğruna her türlü bedeli ödemeye hazırdır: "İşte bundan sonradır ki artık Çakırcalı Efe, Çakırcalı Efe olur. Bundan sonradır ki hükümet Çakırcalıya büyük bir önem verir, en usta takipçi zabıtlarını üstüne yollar. Bir gün müfrezeler Çakırcalının Bozdağda olduğunu haber aldılar. Üstüne ne kadar zaptiye varsa o yanlarda, Hafız İlhami kumandasında yolladılar. Çakırcalı Hafız İlhami kuvvetlerini perişan etti. Bu da halk arasına yayıldı. Çakırcalının namı gittikçe büyüdü. Köylülerde korku, sevgi, zaptiyelerde yalnız korku...".

Plancı Çakırcalı uzun vadeli planlar yapar ve yaptığı planlarda mümkün olduğunca gerçekçi olmaya çalışır. Kurnazlığı asla elden bırakmaz: "Gülerek: "Hacı," dedi. "Hacı..." Hacı başını kaldırdı. Gözleri soru doluydu. "Hacı. Bin iki yüz altın..." Hacı: "Var." "Çok para, bir servet..." "Öyle Efem." "Hacı, eteklere yakın köylerden onuna, on beşine..." "Ne dediğini anlamadım Efem." "Büyük bir düşman kazandık Hacı! Büyük bir dost tutmalıyız. Daha büyük. Haşan Çavuşu haklamadan önce..." "Anladım Efem".

Mantıklı Çakırcalı aslında hiçbir zaman eşkıya olmak istememiştir. Bu işin sonunun kötü bir şekilde biteceğinin her zaman farkında olmuştur. Ancak şartlar onu eşkıya olmaya mecbur bırakmıştır: "Dağ bayır, her gün korku... Kaç, öldür. Vur kır... Birden kalktı, lambayı yaktı. Hacinin yanına geldi, oturdu. Uyandırdı. "Ne var Memed?" "Hacı emmi, ben bu işten caydım." "Neden?" "Efelikten." "Sebebi ne?" "Sonu..." (...).

Azimli Memed, yapmaya çalıştığı her işi en iyi şekilde yapmaya çalışmıştır: "Kaçakçılığa devam etti. Kaçakçılar arasında yavaş yavaş sayılmaya başladı. Kurnazdı. Cesurdu. Ele geçmiyordu. Bütün kaçakçılık hayatında bir kere olsun bir pusuya düşmedi. Yalnız birkaç kere zaptiyelerle müsademe etmek zorunda kalmış, onlardan da burnu bile kanamadan, yağdan kıl çekercesine çıkmıştı. Boş kaldığı zamanlar atına atlıyor, doludizgin sürüyor ha sürüyor, boş bir yer bulup, akşama kadar kurşun yakıyordu. Sevinçten deli oluyordu. Artık hemen hemen her attığını vuruyordu".

Acımasız/Vicdanlı Eşkilyalık yaptığı süre boyunca Çakırcalı, korkunç işlere girişmiştir. İnsanları hiç acımadan öldürür. Bunların arasında masum insanlar ve birlikte çalıştığı silah arkadaşları da vardır: "Çakırcalı, taş yürekli Çakırcalı Efe oturmuş Posluoğlunun başucunda, ağlıyordu. Bir efe kızanlarının karşısında ağlıyordu. Sonra elini yüzünü yuyup, aptes aldı, namaza durdu. Namazı da doğru dürüst kılamadı. Ağzını bıçak açmıyordu. Bir ara çiftlik sahibini çağırttı: "Hacı," dedi, "yüz altını ver Ağaya." Ağaya şaşırıldı: "Posluoğlunu şanlı şöretli, hocalı Kuranlı gömdürecek, yüz liraya da ona bir mezar yaptıracağız." Çiftlikten ayrıldıktan sonra, uzun zaman yol gittiler, uzun zaman Çakırcalı konuşmadı. Yas içindeydi. Yüzü bembeyazdı. Bir ara başını kaldırdı: "Hacı," dedi, "keşki o beni vuraydı".

Hacı Mustafa (Sadık – Dostane)

Karakter Ahmet Efe'nin en sadık adamı olan Hacı Mustafa onun ölümü üzerine Memed Efe'yi sahiplenir ve ona eşkıyalığın püf noktalarını öğretmeye başlar. Kısa sürede Çakırcalı'nın akıl hocası ve en sadık adamı olur. Yapılan her işte ve her koşulda Çakırcalı'nın yanında durur. Çakırcalı Memed Efe'nin bir eşkıyaya dönüşmesinde en önemli rolü oynar. Çakırcalı'nın ölümüne kadar onun yanında mücadele eder. Kişilik özellikleri olarak Hacı Mustafa; duyarlı/duyarsız, bilinçli/bilinçsiz, cesur, sadık, yardımsever, cömert/cimri, dostane/hasmane, güvenilir, maceracı, meraklı, canlı, gelenekçi, dikkatli, plancı, kararlı ve sosyal bir karakterdir.

Etkinlikler Ahmet Efe'yle birlikte yıllarca eşkıyalık yapmış olan Hacı Mustafa, onun ölümü üzerine Memed'i sahiplenir ve ona efeliğin inceliklerini öğretmeye başlar. İlk olarak Memed'le birlikte bütün kaçakçılığı yapmaya başlar. Ardından Hacı Eşkıya'nın eşini ve hizmetçisini öldürür. Memed'in hapisten çıkmasının ardından dağa çıkarlar ve Yörük beyleriyle görüşürler. H. Mustafa Memed'e silah

kullanmayı öğretir ve ona efelik yemini ettirir. O andan itibaren H. Mustafa yol göstericilik görevini terk edip Çakırcalı'nın kızanı olur. Onun emirlerini hiç sorgulamadan ona itaat etmeye başlar. Memed'le birlikte yaşadıkları beldenin zengin ağalarını soyup fakirlere yardım ederler. Rakip çetelerle birlikte savaşıp peşlerine düşmüş olan müfrezeleri geri püskürtürler. Çakırcalı'nın giriştiği her işte onun yanında olur ve onun en önemli yardımcısı konumundadır. Albay Rüştü Kobaş ve adamlarıyla girilen çatışmada Çakırcalı ölür. Hacı Mustafa'ysa sağ kurtulmayı başaran tek kişi olur.

Etkileşim Çakırcalı'dan sonra anlatının en önemli karakterlerinden biri Hacı Mustafa'dır. Başkahramanın giriştiği her mücadelede ona destek olur ve emirlerini hiçbir zaman sorgulamaz. Çetenin en önemli ikinci adamıdır.

ÖRNEK ANILAR

Mantıklı Çakırcalı'nın kararsız kaldığı ya da zor duruma düştüğü zamanlarda H. Mustafa ona gerçekçi önerilerde bulunur: "Sabahleyin gelen elçi: "Çakırcalı Efe, Çamlıcalı seni falan yerde bekliyor. Yüreğinde yağ varsa gelsin, diyor. Ama müfreze ile birlikte değil. Yalnız... Hesaplaşalım, diyor." Hacı Mustafa: "Olmaz Efe," diyor. "Sen yalnız değilsin bu işte. Kızanlar da var." Efe susuyor. "Geri dönelim Hacı," diyor. "Başka çare yok. Ben hata ettim. O da bize Küçük Osmana mal oldu..."

Sadık Çakırcalı'nın efe olmasının ardından H. Mustafa onun en sadık yardımcısı (kızanı) olur: "Bundan sonra artık efelik töresince hareket edeceklerdi. Hacı akıldanelikten vazgeçip kızan oluyordu. Efelik töresince hiçbir kızan efeye hiçbir sual soramaz, ne yapalım, nereye gidelim, bu oldu, bu olmadı diyemezdi. Efe bir şey soracak olursa, o zaman cevap verilir. Efenin sözünden hiçbir kızan çıkamaz, hiçbir hareketine itiraz edemezdi. Törenin dışına çıkan, en küçük bir itirazda bulunan kızan haklı da olsa kurşunu yerd. Çetede tek hakim efeydi. Sözünün üstüne söz, dileğinin üstüne dilek olmazdı".

Yardımcı H. Mustafa Çakırcalı'ya efeliğin püf noktalarını anlatır: "Yok," dedi. "Baban çıktığında ona söylemiş. Kendisinden olan her eşkiyaya aynı öğüdü verir. Yörüğün dağda eşkiyası olmazsa bir kanadı kırık demektir. Yörük eşkiyasını çok tutar. Biz olmazsak ardında yarın bir çalıkakıcı gelir, soyar, soğana çevirir onu".

Yol Gösterici "Bak, Memedim," dedi, tüfeğini doğrulttu, ateş etti. Tam yuvarlağın ortasından vurmuştu. Bir daha, bir daha ateş etti. Hepsini de aynı yere isabet ettirdi. Memedin yüzü asılmıştı. Kendini tutamadı: "Hacı emmi, sen meteliği de vurur musun?" Hacı: "At bakalım bir metelik. Nasıl olacak!" Memed cebinden bir para çıkarıp havaya fırlattı. Hacı ateş etti. Para yere düşmedi. Hacı: "Baban da böyle idi..." dedi".

Vefalı H. Mustafa Çakırcalı'nın babası Ahmet Efe'nin onun için yaptıklarını asla unutmamıştır: "Osman Ağarım dediği dediktir. Aldırma. Haklısın ama aldırma. Benim adım Hacı Mustafa. Baban dostumdu. Kardaş gibiydik. Ne adamdı Efe! Hey gidi günler hey! O ölünce kolum kanadım kırıldı".

Kara Sait Paşa (İnatçı – Aşağılanmış)

Karakter Osmanlı Devleti tarafından Çakırcalı'nın yakalanması için birçok komutan görevlendirilir. Bunlardan en önemlisi Kara Sait Paşa'dır. Mangal yürekli ve genç bir Osmanlı zabiti olarak Çakırcalı'nın peşine düşer. Fakat yerli halk Çakırcalı'yı korumaktadır ve askerleri sürekli yanlış bilgilerle yönlendirmektedirler. Çakırcalı'nın onu öldürmek için eline sayısız fırsat geçer. Ancak Çakırcalı genç zabite acıdığı için onu öldüremez. Kara Sait Paşa sürekli olarak Çakırcalı'nın kurmuş olduğu sahte çetelerle çatışır ve öldürmüş olduğu Çakırcalı'nın dublörünü gerçek Çakırcalı zanneder. Lakin Çakırcalı'nın hayatta olduğu anlaşılınca itibarı zedelenir ve görevi bırakmak zorunda kalır. Kişilik özellikleri olarak Kara Sait Paşa; duyarlı/duyarsız, bilinçli/bilinçsiz, güvenilir, inatçı, cesur, kararlı, sorumlu, gaddar/iyi niyetli, spontane, dikkatli/ilgisiz, aldanan, başarısız, kararlı/yılgın ve umutlu/umutsuz bir karakterdir.

Etkinlikler Makedonya kahramanı ve Arnavutluk isyanını bastıran komutan olarak tanınan Sait Paşa, devletin başına bela olmuş olan Çakırcalı ve çetesini yakalamak için görevlendirilir. Hayli kalabalık bir müfrezeyle Ödemiş semtine gelen komutan Çakırcalı'yı her yerde aramaya başlar. Çakırcalı'nın yanında yer alan yerli halk komutana sürekli olarak yanlış istihbarat verir. Çakırcalı kurmuş olduğu muavin çetelerle komutanı ve askerlerini sürekli olarak yorar. Girdiği hiçbir çatışmada

Çakırcalı'ya ulaşamamış hatta yanından bile geçememiş olan komutan onu aramaktan yılar. Kendisine yanlış bilgiler veren halka işkence eder. Üç defa affedilmesine rağmen dağa çıkmaya mecbur kalmış olan Çakırcalı'yı yakalaması için her seferinde Kara Sait Paşa görevlendirilir. Çakırcalı'nın onu öldürmek için eline defalarca fırsat geçmiş olsa da bunu yapmamıştır. En sonunda Çakırcalı'ya haber yollayan komutan onunla yüz yüze gelmek ister. Sait Paşa Çakırcalı'yla girdiği çatışmada yeniden kandırılır. Çakırcalı ona aşağılayıcı bir üslupla mektup yazar. Çakırcalı'nın sahip olduğu imtiyazlara katlanamayan komutan onu yakalayabilmek için elinden gelen her şeyi yapar. Ailesini hapse attırır, evini yakar ve adamlarından birini yakalayıp idam ettirir. Kara Sait Paşa'nın Çakırcalı'ya karşı yaptığı her eylemin karşılığında ona misliyle karşılık verilir. Kara Sait Paşa bütün girişimlerine Çakırcalı'yı yakalamayı başaramaz ve utanç içinde görevi bırakmak zorunda kalır.

Etkileşim Anlatının diğer tarafında yer alan Sait Paşa devletin güvendiği saygın bir komutandır. Görev bilinciyle kendisine verilen emri yerine getirmek için elinden gelen her şeyi yapar. Devletin eşkıyalara boyun eğmesine göz yumamaz. Fakat zaman zaman halka zulmetmek gibi yanlış faaliyetlerde bulunur. Anlatıda verilmek istenen iletilerin önemli bir taşıyıcısıdır.

ÖRNEK ANILAR

Güvenilir Osmanlı Devleti'nin saygın komutanlarından biri olan Kara Sait Paşa'ya oldukça güvenilir. Çakırcalı'yı yakalayacağı konusunda kimsenin şüphesi yoktur: "Kara Sait Paşa ordunun gözbebeklerinden biriydi. Sarayın en güvendiği askerde. Gençti. Nereye göndermişler, ne iş vermişlerse mutlaka başarmıştı. Arnavutluk'ta çok işler görmüştü. Kara Sait Paşa İzmir'e geldikten sonra saray artık Çakırcalıya yok gözüyle bakıyordu. Kara Sait Paşa kendisinden emindi. Ondan çok da hükümet Kara Sait Paşasına güveniyordu".

Gururlu Kara Sait Paşa Ödemiş'e gelmiş olmasına rağmen Çakırcalı bütün faaliyetlerine kesintisiz bir şekilde devam eder. Komutan Çakırcalı'yı hafife alır: "Bu melun benim geldiğimi duymamış mı? Bu ne cüret? Yoksa benim kim olduğumu bilmiyor mu? Bilmez olur mu? Bilmemesine imkan yok! Bir eşkıya, Çakırcalı gibi bir eşkıya beni bilmesin! Buna imkan yok. Bununkine cüret de denmez. Bu adam düpedüz deli," diyordu. "Düpedüz deli!".

İnatçı Kara Sait Paşa bütün başarısızlığına rağmen Çakırcalı'nın peşini bırakmaz ve ona rahat yüzü göstermez: "Hacı Mustafa!" "Buyur Efem." "Bu Sait Paşa çok oldu gayrı. Öyle değil mi?" "Çok oldu Efem." "Çok inatçı. Bir gün çok kötü durumlara düşürebilir bizi." "Düşürebilir Efem." "Bizi mahvedebilir Hacı." "Sıkı geliyor." "Anladın mı Hacı?" "Başka çare yok Efe." "Öyleyse... Hazırlanın. Aşağıdaki boğazda pusu kuracağız".

Kararlı "Kara Sait Paşa seviniyordu. Kendine güveni artmıştı. Bütün köylüler, hatta Çakırcalı'nın yatakları diye şöhret yapmış bazı kimseler kendisiyle birlik olmuşlardı. Herkes Çakırcalı'nın peşindeydi. Bir çalı kıpırdasa, bir taş oynasa bir tüfek patlarsa ona hemen haber ulaşıyordu. Bu Çakırcalı için artık yüzde yüz ölüm demektir. Çünkü halk aleyhine dönmüş, onu boyuna ihbar ediyordu. Bugün değilse de yarın tuzağa düşecektir".

Aldanan Çakırcalı yerli halkı kullanarak ve kurnazlığı sayesinde Kara Sait Paşa'yı sürekli tuzağına düşürmüştür: "Meşhur Kalkandereli Kara Sait Paşa Hazretlerine, Evvela mahsus selam edip yüksek hatırlarını sorarım. Söylemek isterim ki insan bir kere düşer, zatıdevletiniz yüz kere düştü. Bazı yerlerde, benim aleyhimde olmadık sözler ediyormuşsun. Bu yakışmaz. Benimle o karşılaşamaz, diyormuşsun. Bu kaçınıcı? İşte karşılaştık. Gene de karşılaşırsız icap edince. Onun için merak etmeyin. Seni severim Paşa. Ben Babadağdayım. Orada öyle çuval beklemeyin. Ben seni burada bekleyeceğim. Bir de Paşa, senden ricam var. Çakırcalı diye öyle fıkara tütün kaçakçıları, çalıkakıcı eşkıyaları öldürmeyesiniz. Ağırırma gidiyor. Tekrar tekrar selam ederim, Paşa. Çakırcalı Memed Efe Paşa mektubu okuyunca zıvanadan çıktı. Ne yapacağını bilmiyordu. Mektubu getireni sordu. Zavallı bir çobandı. Ve her şeyden habersizdi".